

Nieuwsbrief leren

leren en studeren op de basisschool

nummer 5

januari 2002

Lieven Coppens

Maatwerk in samenspraak of maatwerk in tegenspraak? Bedenkingen bij de discussienota van minister Vanderpoorten over de hervorming van het buitengewoon onderwijs¹.

Confectieonderwijs: een situatieschets

Op 8 januari 2002 kwam minister Vanderpoorten naar buiten met een discussietekst in verband met het buitengewoon onderwijs. Het eerste dat daarbij opviel was dat het begrip *buitengewoon onderwijs* in deze discussietekst vervangen werd door het begrip *onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften*. Wie bepaalt hier wat de concrete onderwijsbehoeften zijn? Worden de kinderen, jongeren, ouders bevroegd naar hun specifieke wensen? Hoe speciaal mogen de noden zijn alvorens men zal overgaan tot *rugzakfinanciering* of *persoonlijke assistentiebudgetten*, om de juiste onderwijszorg te kopen? Een aantal onderwijsbehoeften kan immers zo specifiek zijn dat men die vanuit een schoolcontext niet langer kan vervullen. In de nota gaat men er immers van uit dat ook voor kinderen met leerproblemen het begrip *handicap* van toepassing is in de mate dat deze *handicap* bepaald wordt door het niet afgestemd zijn van de omgeving op de behoeften van de persoon. Het gevaar is dan ook niet denkbeeldig dat het leerrecht van de kinderen te koop wordt aangeboden. Het lijkt me dat de schoolomgeving niet eindeloos en zonder vermeerdering van (financiële en *persoon-lijke*) middelen kan aangepast worden.

Laat mij eerst een belangrijke alinea citeren uit de situatieschets zoals die in deze discussietekst gegeven wordt:

Een bijzonder aandachtspunt vormt de oververtegenwoordiging van kinderen uit kansarme en allochtone gezinnen in het buitengewoon onderwijs. Het groeiend gebruik dat vooral de kansrijkere gezinnen maken van buitenschoolse hulpverleningsvormen om hun kind met problemen binnen het gewone onderwijscircuit overeind te houden is een bijkomend probleem. Het vergroot de kloof tussen leerlingen uit kansarme en kansrijke milieus. Het is duidelijk dat deze evoluties moeilijk te verenigen zijn met de nieuwe beleidsopties waarin het realiseren van gelijke kansen prioritair is².

Hier wordt er volgens mij voorbijgegaan aan één van de grootste onderwijskundige fouten die door verschillende onderwijsministers is gemaakt. Allochtone en kansarme kinderen zouden veel minder uit de boot van de buitenschoolse hulpverleningsvormen gevallen zijn indien men reeds jaren geleden de functie van taakleerkracht uit het lesurenpakket had gehaald. Veel scholen kunnen en willen reeds lang geen taakklas meer inrichten omdat dit ten koste gaat van het onderwijs in kleinere groepen, waardoor een minimale onderwijskwaliteit niet langer kan gegarandeerd worden. Daarnaast staat ook de regelgeving van het RIZIV de *gelijke kansen* van heel wat kinderen in de weg omdat ze een vacuüm geschapen heeft voor kinderen die extra hulp nodig hebben, maar te goed blijken te zijn voor de ene vorm van hulp (revalidatie), maar tegelijkertijd te zwak voor de andere hulpverleningsvormen (zoals logopedie). Een en ander staat hier dus haaks op elkaar: men onttrekt de scholen de kernfiguur voor de gelijke zorg aan alle kinderen, maar zorgt er tegelijkertijd voor dat ze elders niet terecht kunnen. Ik kom er later nog in een andere context op terug, maar een betere coördinatie tussen de verschil-

¹ Deze tekst vind je via de volgende link: www.ond.vlaanderen.be/schooldirect/bijlagen0201/MaatwerkTekst.htm.

² VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.4.

lende ministeries en andere organen zou reeds heel wat *gelijke kansen* kunnen scheppen. Of beginnen deze *gelijke kansen* maar belangrijk te worden nadat het besparingsbeleid van de overheid gerealiseerd is? Er is inderdaad heel wat expertise aanwezig in de scholen voor buitengewoon onderwijs. Expertise die vaak door de mensen zelf op het terrein opgedaan werd. Via collegiale consultatie zullen ze heel wat van die expertise kunnen overbrengen naar het gewoon onderwijs, maar of daarmee aan alle speciale onderwijsbehoeften kan tegemoet gekomen worden?

In deze nota worden er een aantal tekorten en knelpunten aangehaald. Een daarvan is terecht de vorming en de ondersteuning van de leraren:

De lerarenopleiding blijkt toekomstige leerkrachten nog onvoldoende voor te bereiden op het aanvaarden van en omgaan met verschillen tussen leerlingen. Leraren ervaren te vaak handelingsverlegenheid. Dit werkt de uitstroom naar het buitengewoon onderwijs in de hand. Scholen kunnen voor hun verdere professionalisering beroep doen op de nascholing. De pedagogische begeleiding heeft bovendien de belangrijke taak de leraren te ondersteunen bij de implementatie van vernieuwingen¹.

Om het beeld van het *maatwerk* te behouden: kleding op maat wordt gemaakt door kleermakers, niet door de naaisters in een confectieatelier. Nascholing en pedagogische begeleiding kunnen de kleermakers helpen zich verder te specialiseren, maar kunnen er niet voor verantwoordelijk worden gesteld dat de opleiding in de pedagogische hogescholen verre van toereikend is. Volgens mij wordt hier flagrant voorbijgegaan aan het kernprobleem: de initiële lerarenopleiding is meer aan een inhoudelijke hervorming toe dan het buitengewoon onderwijs aan een structurele. Met hervorming bedoel ik dan wel iets anders dan een gewone schaalvergroting. Een klacht die ik meer en meer hoor is dat vroeger de stagiairs uit het pedagogisch hoger onderwijs de reguliere leerkrachten op de hoogte brachten van de vernieuwingen in het onderwijsveld. Momenteel horen de stagiairs over deze vernieuwingen praten door dezelfde reguliere leerkrachten. Een belangrijk teken aan de wand.

Een groot knelpunt is de verwijzingsproblematiek. Het is onduidelijk welke visie de CLB's in deze hebben op hun rol als instantie en welke rol ze van scholen in het verwijzingsproces krijgen toebedeeld. Beschouwen ze zichzelf als louter 'verwijzer' of vervullen ze de rol van begeleider en verlenen ze ondersteuning aan leerlingen, leerkrachten en scholen? Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat verwijzingen naar het buitengewoon onderwijs en de opvolging van deze verwijzingen voor ingrijpende wijzigingen en verbeteringen vatbaar zijn:

- // het verwijzingsverslag is te zeer gericht op kindkenmerken en houdt te weinig rekening met de context;*
- // het verslag zegt vaak weinig over de inspanningen die al geleverd werden in de scholen voor gewoon onderwijs;*
- // het verslag biedt onvoldoende basisinformatie voor het starten van de handelingsplanning;*
- // verwijzing gebeurt vaak in functie van vervoer, andere voordelen of het beschikbare aanbod in de regio;*
- // scholen voor gewoon onderwijs richten te laat een hulpvraag tot het CLB, met als gevolg dat leerlingen met problemen niet of niet tijdig worden opgevolgd;*
- // het CLB wordt te laat op de hoogte gebracht over leerlingen met moeilijkheden, waardoor de verwijzing naar het BuO op het ogenblik van de tussenkomst het enige haalbare alternatief is;*
- // er is te weinig overleg met de ouders en de jongeren zelf waardoor er te weinig rekening wordt gehouden met hun vragen en standpunten;*
- // gebrekkige begeleiding van speciale onderwijsbehoeften;*

¹ VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.6.

/// *onvoldoende zorgvuldige opvolging van de verwijzing¹.*

De kritieken aangaande het verwijzingsverslag zijn terecht. In het ministerieel besluit van 19 september 1978 staat heel concreet aangegeven waaraan het multidisciplinaire inschrijvingsverslag moet voldoen².

Wat de andere kritieken betreft, wil ik graag verwijzen naar zeer recent wetenschappelijk onderzoek dat uitgevoerd werd door het Hoger Instituut Voor de Arbeid³ van de Katholieke Universiteit van Leuven. Het doel van het onderzoek was na te gaan in welke mate de aanhoudende doorverwijzing-praktijk naar het buitengewoon onderwijs kan verklaard worden door het feit dat scholen grenzen ervaren aan hun zorgverbredende capaciteit.

Hieronder geef ik puntsgewijs de belangrijkste resultaten van het onderzoek. Voor de methodologie van het onderzoek en een gedetailleerde omschrijving van de vraagstelling verwijs ik de geïnteresseerde lezer naar het boek zelf⁴.

- /// een derde van de leerlingen die uit het gewoon lager onderwijs overschakelen naar het buitengewoon onderwijs komen uit zorgverbredingscholen;
- /// zowel het aantal scholen dat leerlingen adviseert om over te stappen naar het buitengewoon onderwijs als het aantal scholen met leerlingen die effectief overstappen naar het buitengewoon onderwijs is de laatste tien jaar toegenomen;
- /// waar die toename aanvankelijk enkel gold voor de zorgverbredingscholen hebben de scholen zonder zorgverbreding de laatste jaren een inhaalbeweging gemaakt. De stijging van het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs kan dus niet enkel toegeschreven worden aan de extra middelen die toegekend werden in het kader van de zorgverbreding. Waarschijnlijk heeft ook de discussie die men de afgelopen jaren gevoerd heeft rond de zorgverbreding er toe geleid dat ook de scholen zonder deze extra middelen voor zorgverbreding een ander kijk gekregen hebben op de doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs;
- /// de criteria om door te verwijzen naar het buitengewoon onderwijs zijn de laatste tien jaar weinig veranderd en in de zorgverbredingscholen ook niet echt gewijzigd onder invloed van de extra middelen;
- /// in de zorgverbredingscholen is het tijdstip van verwijzing onder invloed van de extra middelen sterk verbeterd;
- /// in 34% van de zorgverbredingscholen is het aantal verwijzingen naar het buitengewoon onderwijs toegenomen. Dit kan verklaard worden door een verbeterde signalering, die echter niet hand in hand ging met een verbeterde remediëring;
- /// in 39% van de zorgverbredingscholen is het aantal verwijzingen naar het buitengewoon onderwijs afgenomen. Dit kan verklaard worden door een verbeterde signalering die wel hand in hand ging met een verbeterde remediëring;
- /// de efficiëntie van het doorverwijzingproces is onder invloed van de aanvullende lestijden zorgverbreding beter geworden;
- /// zorgverbredingscholen maken, meer dan de scholen zonder zorgverbreding, bij het signaleren van leerlingen met leer- en/of ontwikkelingsproblemen gebruik van diverse gegevens. Deze zijn:
 - gegevens uit het leerlingvolgsysteem,
 - gegevens uit het CLB-dossier,

¹ VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.6.

² 19 september 1978 - Ministerieel besluit tot omschrijving van de inhoud en de bestemmingen van het inschrijvingsverslag voorzien bij artikel 5 van de wet van 6 juli 1970 op het buitengewoon onderwijs. (Verschenen in het Belgisch Staatsblad van 1 november 1978)

³ www.kuleuven.ac.be/hiva

⁴ VAN HEDDEGEM I., DOUTERLUNGNE M., GHESQUIERE P., Zorgverbreding in relatie tot het buitengewoon onderwijs. KUL, Leuven, 2001, 166 pp.

- gegevens van taakleerkracht en/of ambulante leerkracht,
 - gegevens van de ouders,
 - gegevens van externe hulpverleners;
- /// zorgverbredingscholen houden meer MDO's of klassenraden dan scholen zonder zorgverbreding en hebben meer informele momenten waarop probleemleerlingen besproken worden.

Uit dit alles blijkt dat de scholen ten onrechte nog het verwijt krijgen te laat te signaleren. Anderzijds wordt de *handelingsverlegenheid* van de leerkrachten opnieuw benadrukt.

De opmerking dat de verwijzing vaak gebeurt in functie van het vervoer, bepaalde voordelen of het beschikbare aanbod is juist. Dit kan verklaard worden door een aantal factoren, waarvan sommige ook in deze nota worden aangehaald:

- /// de ongelijkmatige regionale spreiding van de verschillende types van het buitengewoon onderwijs, waardoor het meest wenselijke niet altijd het meest haalbare is, en dit zeker niet voor kansarmen;
- /// de bereikbaarheid of de vervoersmogelijkheden van de school, wat zeker voor kansarme mensen van belang is;
- /// de expliciete voor- of afkeur van de ouders voor een bepaald type (sommige types zijn immers makkelijker te aanvaarden dan andere);
- /// materiële- of financiële voordelen.

Het CLB wordt ook geconfronteerd met veel onduidelijkheid over het pedagogisch didactisch bereik waarbinnen scholen functioneren. Opvallend is dat scholen voor gewoon onderwijs hun specifieke kenmerken weinig expliciteren, waardoor ten onrechte de oorzaak van moeilijkheden uitsluitend aan leerlingen wordt toegeschreven. Een grotere openheid van scholen over hun zorgbreedtecapaciteit kan leiden tot een grotere ondersteuning van de CLB's bij het uitbouwen ervan en bij de communicatie van hun aanbod naar de ouders¹.

Het zou scholen helpen moesten ze naast een sporadische doorlichting zichzelf permanent in hun zorgverbredende capaciteiten kunnen beoordelen aan de hand van objectieve kwaliteitsinstrumenten. Deze instrumenten moeten dan wel aangebracht worden door externe diensten voor onderwijsontwikkeling.

Naast deze terechte opmerking van de minister bestaat er echter nog een groter gevaar, dat in de hand gewerkt wordt door de regelgeving rond de verdeling van het lesurenpakket, de rationalisering- en programmeringnormen. Sommige scholen die van jaar tot jaar moeten vechten om voldoende leerlingen te halen, zijn weinig of niet geneigd leerlingen met speciale onderwijsbehoeften snel te signaleren uit vrees hen te verliezen. In veel gevallen is dat slechts een uitstel. Deze kinderen worden immers zolang behouden tot ze onherroepelijk vastlopen en er slechts één oplossing overblijft: de verwijzing naar een andere vorm van onderwijs. Ook hier dringen bijzondere maatregelen zich op.

Volgens de minister wordt het categoriale onderwijssysteem door het inclusie- en diversiteitsdenken in vraag gesteld. Het is inderdaad een feit dat een aantal problematieken maar moeilijk onder te brengen zijn in één van de 8 types voor bijzonder onderwijs (zoals autisme, dat zowel onder type 3 als onder type 7 wordt ondergebracht). Wanneer sommige scholen dergelijke leerlingen weigeren, dan leidt dit inderdaad tot een verzwaring van de last van andere scholen. Het is maar de vraag of dit weer niet kan toegeschreven worden aan het ervaren van een zekere handelingsverlegenheid. Het antwoord hierop wordt dan duidelijk: investeer eerst in het wegwerken van die handelingsverlegenheid. Laten we immers

¹ VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.7.

eerlijk zijn: die handelingsverlegenheid beperkt zich niet enkel tot het reguliere onderwijs; ze heerst ook in de verschillende types van het buitengewoon onderwijs, waar het type 3 vaak een oplossing heet te zijn voor de handelingsverlegenheid in type 1 en type 8.

Jaarlijks stijgt het aantal leerlingen in de types 1, 3 en 8. Dit ondanks alle pogingen van de overheid om door onderwijsvoorrangsbeleid en zorgverbreding te vermijden dat leerlingen naar het buitengewoon onderwijs afvloeien¹.

Ik verwijs voor commentaar hierop naar de vorige alinea en naar het eerder besproken onderzoek van het HIVA. Toch dit: als maatregelen het tegendeel bereiken van wat ze beogen, moet men dan eerst de maatregelen niet bijsturen alvorens de resultaten te willen veranderen?

De knelpunten die de minister aanhaalt in verband met het Geïntegreerd Onderwijs kan ik alleen maar onderschrijven. Ik wil er nog één knelpunt aan toevoegen. Leerlingen met het attest type 8 moeten eerst negen maand effectief onderwijs volgen om recht te hebben op deze beperkte ondersteuning. Daarna hebben ze er gedurende 1 schooljaar recht op. Concreet betekent dit dat een aantal leerlingen na die ene jaar ondersteuning er alleen voorstaat en weer afglijdt. Vaak komt het daardoor opnieuw in het buitengewoon onderwijs terecht.

Onderwijs op maat: een tweesporenbeleid?

De beleidsvoering in het buitengewoon onderwijs kan niet meer worden losgezien van maatregelen die erop gericht zijn de zorg in gewone scholen te verbreden. Het zou daarom een stap terug zijn dit alleen vanuit het perspectief van het buitengewoon onderwijs te benaderen. Het is duidelijk dat gewone scholen ook, en op de eerste plaats, worden gevat. Zij moeten meer in staat worden gesteld beter om te gaan met de aanwezige diversiteit in de klas- en schoolpopulatie².

De logische consequenties hiervan zijn inderdaad dat

- /// men eerst het gewoon onderwijs moet optimaliseren zodat er minder kinderen verwezen worden naar het buitengewoon onderwijs;
- /// men differentiërende werkvormen moet implementeren in het basisonderwijs;
- /// men leer- en gedragsproblemen systematisch moet aanpakken in het basisonderwijs (systematisch betekent hier dan dat de triade signaleren, analyseren en handelen niet meer kan en mag doorbroken worden).

Hoe men zal optimaliseren en implementeren wordt op dit punt nog vaag gehouden. De nascholing zal hier inderdaad een belangrijke opdracht hebben. Ook de initiële lerarenopleiding heeft hier echter een belangrijke opdracht. Deze zou er alvast moeten voor zorgen dat nieuwe leerkrachten de voornoemde handelingsverlegenheid niet meer ondervinden. Daarnaast heeft de minister volgens mij ook de verantwoordelijkheid om een van de allerbelangrijkste onderwijsinstrumenten - het leerlingvolgsysteem - niet langer vrijblijvend te laten voor de reguliere basisscholen. Een duidelijke regelgeving dringt zich hier op. Deze zou volgens mij de volgende componenten moeten inhouden:

- /// een leerlingvolgsysteem mag zich niet beperken tot één vakgebied (lezen, spellen of rekenen);
- /// een leerlingvolgsysteem moet het gedrag van leerlingen systematisch in kaart brengen;
- /// een leerlingvolgsysteem dat na het signaleren de stappen van het analyseren en handelen niet zet is geen leerlingvolgsysteem in de echte zin van het woord;

¹ VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.7.

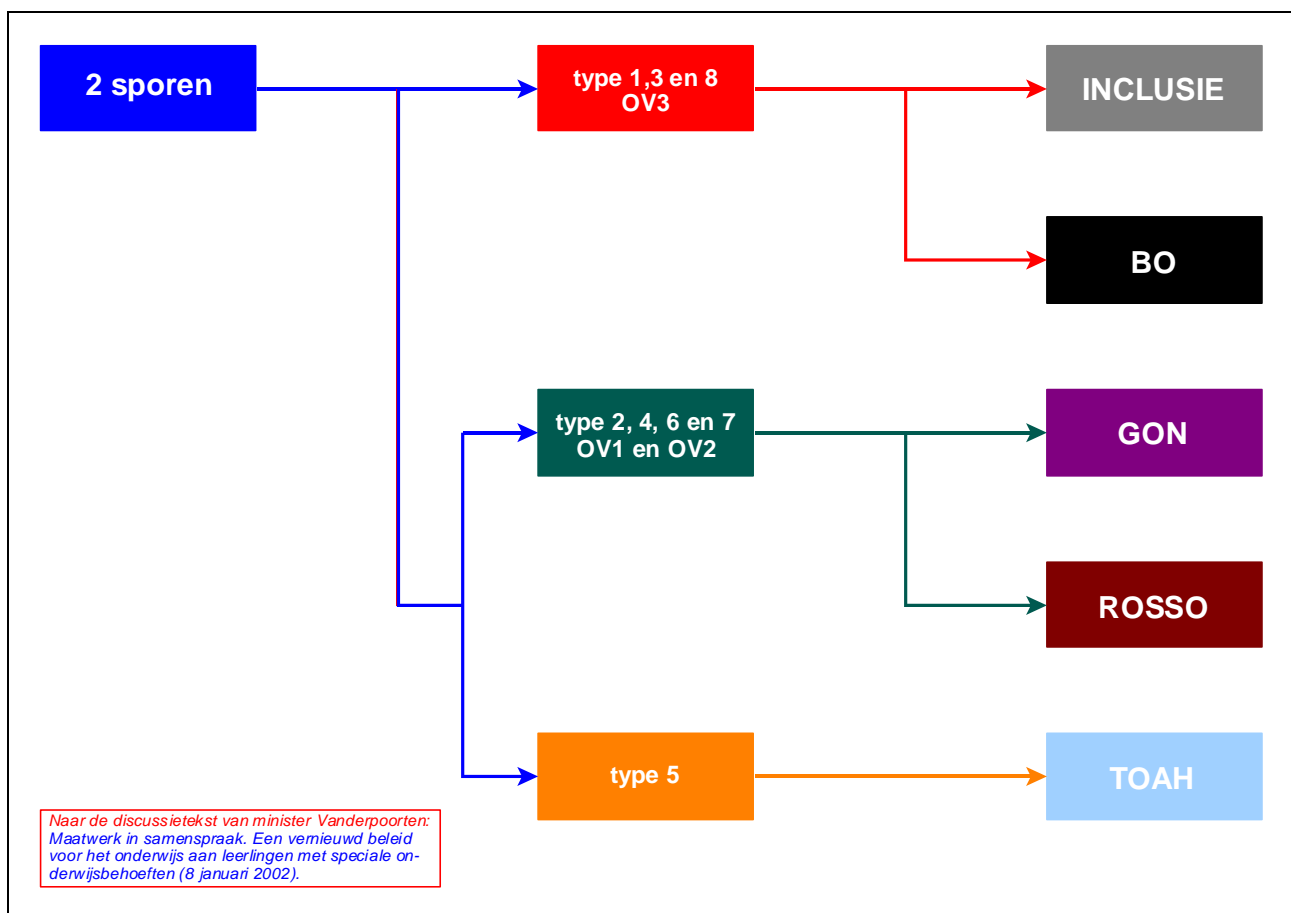
² VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.10.

- /// een leerlingvolgsysteem gaat van jaar tot jaar mee met de leerling, op welke school hij zich ook bevindt;
- /// een leerlingvolgsysteem moet gekoppeld zijn aan een draaiboek met daarin de verschillende stappen die een school zal zetten in geval van problemen.

Een belangrijk en terecht uitgangspunt is de inbreng van ouders en leerlingen in de schoolloopbaan van hun kind. Nog te vaak worden de ouders bij het bepalen van de schoolloopbaan van kinderen betrokken als de beslissingen reeds door de school en zijn begeleiders genomen zijn. Dit wordt momenteel door het decreet op de CLB's reeds voor een groot deel ondervangen doordat het CLB aan de ouders of de leerlingen vanaf 14 jaar om toestemming moet vragen om een begeleiding op te starten. Alleen is het voor veel scholen nog altijd niet duidelijk dat het CLB in eerste instantie voor de leerling en hun ouders werkt. In een aantal gevallen wordt het CLB gezien als de instantie die de beslissing van de school bij de ouders moet afdwingen. Het feit dat school en CLB via een contract aan elkaar verbonden zijn, maakt deze zaak niet altijd even eenvoudig. In een aantal gevallen wordt de onafhankelijkheid van het CLB zelfs openlijk in vraag gesteld.

Dat ouders op basis van het financiële aspect soms geen andere keuze hebben dan hun kinderen naar het buitengewoon onderwijs te laten gaan om zo de beste zorg te verkrijgen, staat buiten kijf. Maar in welke mate het financieringsmechanisme van de scholen en de CLB's de oriëntering naar het buitengewoon onderwijs zou bevorderen is mij niet duidelijk. Verduidelijking is hier dringend gewenst! Of moet dit de aanleiding vormen om de financiering te herzien?

Dit brengt ons op het voorgestelde tweesporenbeleid. Ik heb geprobeerd een en ander in een schema wat duidelijker te maken.

Voor de verduidelijking van dit schema verwijst ik naar de tekst van minister Vanderpoorten zelf. Ik beperk me hierbij tot een aantal - volgens mij - fundamentele opmerkingen.

De overheid wenst echter de middelen die hierdoor vrijkomen in de structuur van het buitengewoon onderwijs te behouden, niet meer voor de uitvoering van een onderwijskundige opdracht in de school zelf maar ter ondersteuning van gewone scholen in de regio¹.

Wat mij in deze zin verontrust - het kan op haarkloverij lijken, maar volgens mij is in een officiële tekst elk woord van belang - is de aanhef: *de overheid wenst...* Ik had hier liever zijn staan: *de overheid garandeert...* Moeten er hier geen bikkelharde garanties ingeschreven worden dat die extra middelen na verloop van tijd niet zullen wegvallen wegens *financieel niet haalbaar*. Op een vrijblijvende *wens* kan immers makkelijker teruggekomen worden dan op officieel ingeschreven *garanties*.

Maar ook hier gaat men verder voorbij aan iets wat ik reeds enkele malen aanhaalde. De mensen uit het bijzonder onderwijs zijn in veel gevallen ervaringsdeskundigen, die zich daarnaast vanuit een cursus BO, nascholing en een jarenlange ervaring bekwaamd hebben in de materie van de orthodidactiek en de orthopedagogiek. Moeten er dan, in functie van de ondersteuningsopdracht in de samenwerkingsverbanden, in dit beleidsplan geen expliciete en minimale eisen ingeschreven worden waaraan de opleiding van deze ondersteuningsleerkrachten moet voldoen? Moet er binnen die scholen geen permanente aanwezigheid gegarandeerd worden, los van de uren voor paramedische werkers, van klinische psychologen, ontwikkelingspsychologen of orthopedagogen die de ondersteuningsleerkrachten kunnen coachen in hun opdracht?

Ook voor leerlingen met leermoeilijkheden of leerstoornissen in het secundair onderwijs kan de school expertise halen uit de samenwerking met het buitengewoon onderwijs. De school kan in zijn team iemand opnemen die mee naar oplossingen zoekt voor leerlingen met leermoeilijkheden (logopedist, remedial teacher, orthopedagoog). De taak van het team bestaat in het vinden van een haalbaar evenwicht tussen remediëren, compenseren en dispensereren².

Zolang het opnemen van een expert in het schoolteam zal moeten gebeuren vanuit het lesurenpakket, zie ik in deze maatregel weinig heil. Waar dit misschien wel nog haalbaar is voor grote scholen, worden kleine scholen hier gediscrimineerd: voor hen zijn dan de gevolgen van de aanwerving van een dergelijke expert op de algemene onderwijskwaliteit onaanvaardbaar. Voor de rest kunnen we enkel maar toejuichen dat de belangrijke triade remediëren, compenseren en dispensereren, eindelijk officieel erkend wordt. Dit is een belangrijk signaal voor het secundair onderwijs. Moest nu verder uit een officiële tekst blijken dat deze triade niet langer vrijblijvend is, dan waren er ook eindelijk bikkelharde garanties naar de leerlingen en de ouders toe...

Het gelijke kansenbeleid en de samenwerkingsverbanden zullen op langere termijn resulteren in een substantiële daling van het aantal leerlingen die nood hebben aan onderwijs in een aparte setting. Het aantal inplantingsplaatsen van scholen voor buitengewoon onderwijs van type 1, 3 en 8 en OV3 zal dalen. De middelen en de omkadering zullen geheroriënteerd zijn en ingezet in het gewoon onderwijs³.

Bij deze alinea krijg ik de indruk dat hiermee het ultieme, en misschien wel enige, doel van het tweesporenbeleid aangegeven wordt: het aantal scholen voor buitengewoon onderwijs drastisch verminderen. Het is nog maar de vraag of de *gelijke kansen* daarmee zullen gegarandeerd blijven.

¹ VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.12.

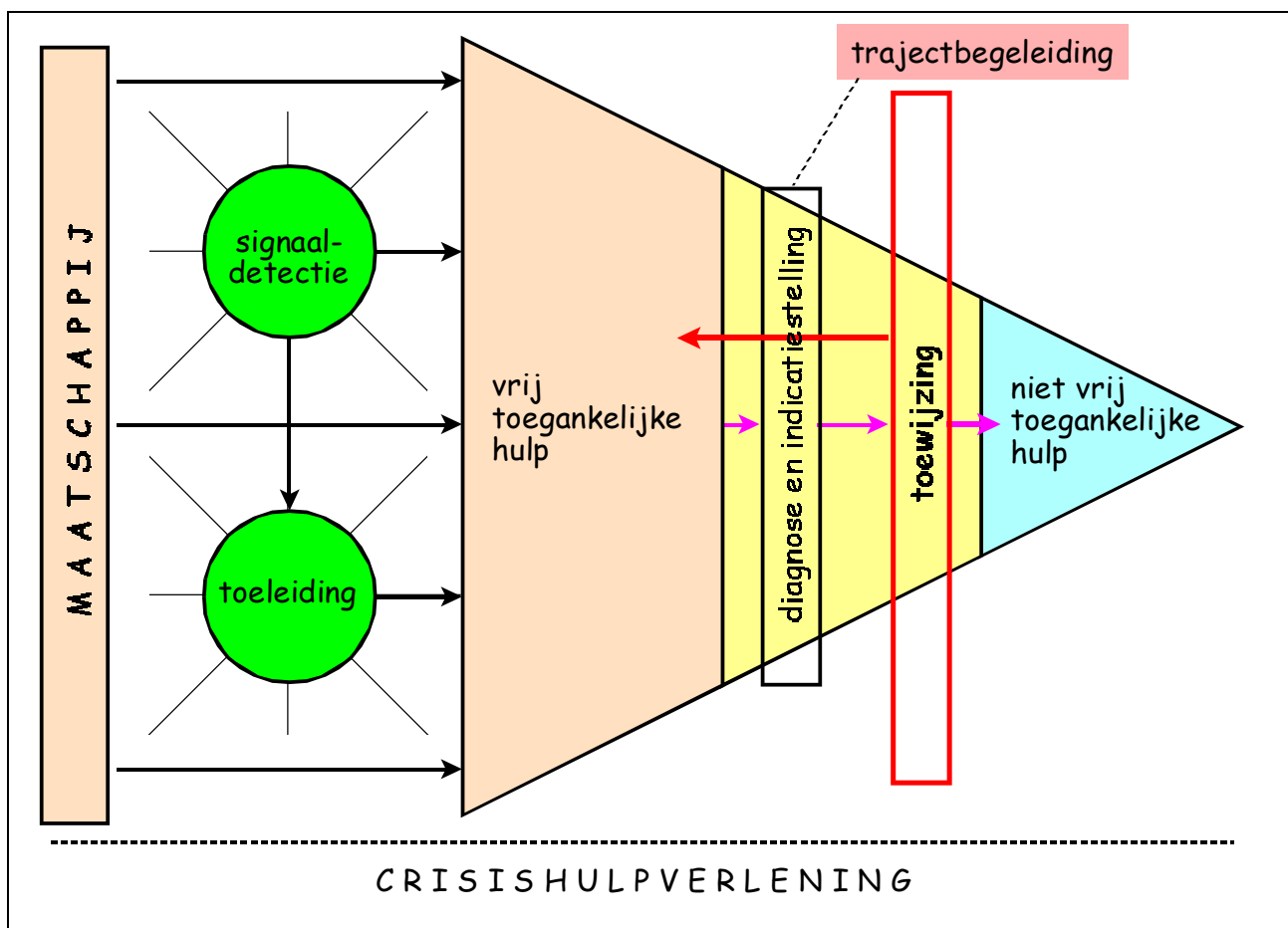
² VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.13.

³ VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.14.

Het tweede spoor is dat van de Regionale OndersteuningsScholen voor Speciale Onderwijsbehoeften (ROSSO). Wat mij niet duidelijk is in welke mate ze zich onderscheiden van de huidige MPI's, waar er steeds plaats was voor kinderen met een meervoudige handicap of met zeer speciale onderwijsbehoeften.

Het onderwijs aan leerlingen met ernstige emotionele en/of gedragsstoornissen zou duidelijker geprofileerd moeten worden. De regionale ondersteuningsscholen zouden moeten voorbehouden worden voor kinderen met een ernstige gedragsstoornis, die nood hebben aan een zeer specifiek pedagogisch en therapeutisch aanbod, al of niet in residentieel verband. De leerlingen met een lichte problematiek zouden een aanbod moeten vinden binnen de samenwerkingsverbanden (eerste spoor)¹.

Wie gaat hier bepalen waar een leerling terecht komt? Trouwens, in welke mate krijgen we hier een interferentie met het project *Integrale Jeugdhulpverlening* van minister Vogels? Ik geef een schema:

Waar ik minister Vanderpoorten hoor spreken over een residentieel verband, denk ik dat dit te maken heeft met de *niet vrij toegankelijke hulp* van minister Vogels. Met andere woorden: er moet eerst een diagnose en indicatiestelling komen waarna er al dan niet een toewijzing volgt. Wordt deze bijzondere hulp niet toegewezen, dan zijn er nog slechts twee mogelijkheden: inclusief onderwijs of bijzonder lager onderwijs type 1, 3 of 8. Vanuit de huidige praktijk kunnen we voorzichtig stellen dat voor een aantal kinderen hiermee niets zal zijn opgelost.

¹ VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.14.

Een bijkomende opmerking in verband met de diagnose en indicatiestelling is dan ook waar de deskundigheid van de centra voor leerlingenbegeleiding blijft. Ik lees immers in één van de teksten in verband met de integrale jeugdzorg een aantal criteria waaraan de mensen moeten beantwoorden die deze diagnose en indicatiestelling gaan doen, die ernstige gevolgen hebben voor de taakomschrijving van de centra voor leerlingenbegeleiding:

Op het vlak van de diagnostiek maakt de functie DIS hoofdzakelijk gebruik van de reeds gebeurde diagnostiek. Deze wordt geïnventariseerd, indien nodig gezorgd voor overleg en afstemming, en hertaald naar de gestelde vraag¹.

Als we deze nota goed begrijpen, dan kunnen we hem als volgt samenvatten: het CLB mag wel diagnostiek doen, maar deze niet interpreteren. Dat wordt gedaan door de DIS, die eventueel het CLB *kan aanspreken op zijn verantwoordelijkheid* om bijkomende diagnostiek te doen. Welke bevoegdheid heeft het CLB dan nog? Nog anders gesteld: zitten de twee ministers hier niet naast elkaar te werken? Ik lees immers bij minister Vanderpoorten:

Dit zou het voordeel kunnen bieden dat een CLB in samenwerking met een regionaal centrum een verwijzing kan baseren op een welbepaald pedagogisch-didactisch aanbod en zorgpakket dat een leerling nodig heeft in plaats van op een type of opleidingsvorm².

Duidelijkheid dringt zich hier op!

De rol van de centra voor leerlingenbegeleiding wordt in dit alles eerder marginaal benaderd. Ik som de taken, zoals die in deze discussietekst voorzien worden, op en voorzie ze onmiddellijk van commentaar:

- /// coördinerende instantie,
 - Hoe ver gaat dit? Vanuit de zojuist geschetste interferentie met het project Integrale Jeugdzorg lijkt aan deze functie een ernstige beperking gesteld te worden;
 - Wat is de functie van het CLB binnen de geschetste samenwerkingsverbanden van het eerste spoor? Moet de wederzijdse in- of uitstroom van de reguliere scholen en de scholen van buitengewoon onderwijs gecoördineerd worden? Moet de begeleiding vanuit de scholen voor buitengewoon onderwijs naar het regulier onderwijs gecoördineerd worden?
 - In welke mate interfereert die coördinatiefunctie met het pedagogisch project van de verschillende scholen, dat door het CLB moet gerespecteerd worden?
 - Hoe onafhankelijk is het CLB in deze coördinatiefunctie in samenwerkingsverbanden die samengesteld zijn uit scholen van de verschillende netten?
 - Wordt deze coördinatiefunctie vanuit het ministerie duidelijk gelegitimeerd of hangt ze af van de willekeur van de onderscheiden partners?
- /// mee instaan voor het vastleggen van de onderwijsbehoefte van leerlingen met speciale noden.
 - De wensen van de leerling en de ouders zijn in dit alles heel belangrijk. In welke mate kan daaraan, in het belang van de leerling, aan voorbij gegaan worden. Blijft er nog zoiets bestaan als een Commissie voor Advies Buitengewoon Onderwijs of wordt deze, in het licht van deze nota afgeschaft als zijnde niet langer relevant?
 - Welke rol speelt het CLB nog in de overlappende opdrachten vanuit het ministerie van Vanderpoorten en dat van minister Vogels?
 - Welke maatregelen worden er door de minister voorzien zodat het CLB tijdig en meer intensief zal betrokken worden bij de begeleiding van leerlingen met problemen: nu is

¹ BROOS D., GROSSI V., Expertiseproject Maatschappelijke Beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg. TW3 Toegangsluis - eindnota, pp.2.

² VANDERPOORTEN M., Maatwerk in samenspraak. Een vernieuwd beleid voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Discussietekst voor het parlement, 2002-01-08, pp.15.

het CLB te afhankelijk van de informatie en de vragen die het van de scholen en de ouders krijgt.

Veel zal alvast afhangen van de maatregelen die door deze nota aangekondigd worden in verband met de herziening van het verwijzingsbeleid en de verwijzingspraktijk van de CLB's, de veranderde inhoud van het inschrijvingsverslag voor het buitengewoon onderwijs en de beschrijving van de begeleidende rol van het CLB voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften.

Opmerking

Deze tekst geeft enkel mijn persoonlijke bedenkingen weer na het lezen van de discussietekst van minister Vanderpoorten. Hij reflecteert bijgevolg niet de visie van een bepaalde koepel of bepaalde organisatie.

*Lieven Coppens
2002-01-31*

Interessante web-links

	Op deze plaats kan je de tekst <i>Maatwerk in samenspraak</i> downloaden
www.ond.vlaanderen.be/schooldirect	φφφ
	De website met alle informatie over het project Integrale Jeugdhulp
www.jeugdhulp.vlaanderen.be	φφφ
	Amerikaanse website rond inclusief onderwijs
www.uni.edu/coe/inclusion	φφφ
	De website van de Nederlandse Stichting voor Inclusief Onderwijs
www.inclusiefonderwijs.nl	φφφ
	Nederlandse website rond onderwijsachterstanden
www.onderwijskansen.nl	φφ

